

SLOBODA OD SIROMAŠTVA

SMANJENJE NERAVNOPRAVNOSTI
DOSTOJNO ZARAĐIVANJE ZA ŽIVOT
PRISTUP RESURSIMA
SUDJELOVANJE
PRISTOJAN ŽIVOTNI STANDARD

“Svatko ... ima pravo na ostvarenje ... gospodarskih, socijalnih i kulturnih prava koja su uvjet njegova dostojanstva ...

Svatko ima pravo na rad ...

Svatko ima pravo na životni standard koji odgovara zdravlju i dobrobiti njega samoga i njegove obitelji, uključujući prehranu, odjeću, stanovanje, liječničku njegu i potrebne socijalne usluge ... Svatko ima pravo na obrazovanje ...“

ČLANCI 22., 23., 25. i 26. OPĆE DEKLARACIJE O LJUDSKIM PRAVIMA

PRIČA ZA ILUSTRACIJU

“Umiranje od gladi u zemlji izobilja”

*Kad im je žetva propala i nije bilo posla, seljaci iz Mundiara počeli su tražiti hranu u džungli, no našli su samo travu. I tako, skoro cijelo lje-to 60 seoskih domaćinstava jelo je **samu**, krmu koja se daje stoci. Ali ljudi nisu stvoreni da je-du travu te su seljaci bivali sve slabiji, a obrazi su im upali. Žalili su se na zatvor i letargiju. Na koncu su počeli umirati.*

Jedan seljak, Murari, gledao je kako mu cijela obitelj polako umire. Najprije mu je umro otac, Ganpat, a nakon toga supruga, Bordi. Četiri dana kasnije izgubio je kćer.

Širom tog zabačenog dijela sjeverne Indije – nekoć prekrivenog gustom zelenom šumom, a sada opustošenog sušom – stanje je jednako. U posljednja dva mjeseca više od 40 pripadnika plemenske zajednice Sahariya umrlo je od gladi. U vladinim silosima trenutno leži oko 60 milijuna tona žitarica koje predstavljaju višak. Prema svim mjerilima to je ogromna količina hrane. Nažalost, ništa od toga nije stiglo u Mundiari niti bilo koje drugo selo u unutrašnjosti jugoistočnog Rajastana.

* * *

Prema službenim podacima u Indiji nitko ne gladije. U javnom sustavu raspodjele seljaci koji padnu ispod granice siromaštva imaju pravo na kupone za opskrbu, koji im omogućuju kupovinu subvencioniranih žitarica u dr-

žavnim trgovinama. Međutim, u Bhoyalu i drugim mjestima sustav ne funkcionira. Lokalni seoski starješina (sarpanch) podijelio je sve kupone svojim prijateljima i pripadnicima svoje kaste, kažu seljaci. Osim toga, izbrisao je imena udovica koje su imale pravo na državnu mirovinu. Istodobno državne trgovine odbija-ju prodavati jeftine žitarice pripadnicima plemena Sahariya, koje spada među nedodirljive. Umjesto toga prodaju žitarice na crnom tržištu. Kad su Sahariye počeli umirati, vlasnici trgovina ispunili su njihove obrasce za kupone ne bi li prikrili svoje nepoštenje.

Stupanj pothranjenosti u Indiji – zemlji s više od milijardu stanovnika – najviši je u svijetu. Otprilike polovica indijske djece je pothranje-na, a gotovo 50% žena u Indiji pati od anemi-je. Unatoč tome, većina žitarica iz golemih in-dijskih zaliha hrane biva bačeno u smeće ili ih pojedu štakori.

Najviše trpe oni s dna indijskog hijerarhijskog kastinskog sustava. Primjerice, plemenske za-jednice, koje čine 30% stanovništva okruga Baran, žrtve su povijesne nepravde. Prije nego što je Indija stekla neovisnost 1947. godine, Sahariye su još nekako preživljavali zahvalju-jući lovu i uzgoju nekih kultura. Vlasti su ih nakon neovisnosti istjerale iz džungle i konfis-cirale njihovu zemlju. Sahariye su bili prisiljeni tražiti posao kao poljski radnici. Kad je žetva ovo ljetu propala, ostali su bez posla i bez hra-ne.

*“Mi nismo zanimljivi političarima”, rekla je pedesetogodišnjakinja Nabbo, pripremajući večeru – indijski kruh **chapatti** napravljen od **same** – sjemenki korova.*

IZVOR:

ULOMCI IZ KNJIGE “UMIRANJE OD GLADI U ZEMLJI IZOBILJA. ZBOG KASTI I KORUPCIJE SIROMAŠNI LJUDI INDIJE NEMAJU HRANE”, LUKE HARDING U BARANU, RAJASTHAN, PETAK 15. STUDENOGA 2002., THE GUARDIAN.

PITANJA ZA RASPRAVU

1. Što je sve uskraćeno siromašnim ljudima okruga Baran i što ih čini ranjivima? Izra-zite to u obliku “Kršenja ljudskih prava na...”
2. Što ta situacija budi u vama i što po va-šem mišljenju treba učiniti?
3. Usporedite položaj siromašnih u Baranu s položajem siromašnih u vašoj zemlji, odnosno sredini. Kakve prizore siroma-štva ste susreli?
4. Vidite li povezanost između pogoršava-nja siromaštva i ljudske sigurnosti? Sma-trate li da postupanje s ljudima na način prikazan u priči može utjecati na ljudsku sigurnost? Kako?

POTREBNO JE ZNATI

1. UVOD

Iako se siromaštvo smatra povijesnom pojavom, oblici u kojima se ono očituje danas postaju sve složeniji. Ta složenost posljedica je mnogih čimbenika, uključujući promijenenu narav odnosa među ljudima, odnos društva prema čimbenicima i postupcima proizvodnje te pristupima vlada i međunarodnih institucija, poput Svjetske banke, Međunarodnog monetarnog fonda ili Ujedinjenih naroda, različitim dimenzijama siromaštva.

Pojam siromaštva razvijao se tijekom vremena. Nekoć se siromaštvo mjerilo jedino prema osobnim primanjima, a danas ga se drži višedimenzionalnim fenomenom koji je utemeljen i u tijesnoj je vezi s politikom, geografijom, poviješću, kulturom i društvenim osobitostima. U zemljama u razvoju siromaštvo je veoma prisutno, a karakterizira ga glad, nedostatak zemlje i sredstava za život, neučinkovita politika raspodjele, nezaposlenost, nepismenost, epidemije te manjak zdravstvenih usluga i pitke vode. U razvijenim zemljama siromaštvo se očituje u obliku društvene isključenosti, porasta nezaposlenosti i niskih primanja. U obje skupine zemalja siromaštvo postoji zbog nedostatka pravde, jednakosti, ljudske sigurnosti i mira.

Siromaštvo označava nedostatak pristupa u svijetu obilja. Siromašni nisu u stanju promijeniti svoj položaj budući da nemaju sredstava za to, zbog nedostatnih političkih sloboda, nemogućnosti sudjelovanja u procesima odlučivanja, loše vlasti, nedostatka osobne sigurnosti, nemogućnosti sudjelovanja u životu zajednice te zbog prijetnji održivoj i međugeneracijskoj pravednosti. **Uskraćivanje gospodarske, socijalne i političke moći i sredstava** drži siromašne u mreži siromaštva.

Siromaštvo i ljudska sigurnost

Siromaštvo, koje vodi velikim prehrambenim i drugim društvenim neizvjesnostima, izravno ugrožava ljudsku sigurnost. Osim što ugrožava egzistenciju velikog broja ljudi, ono također pridonosi njihovoj izloženosti nasilju, zlostavljanju te socijalnoj, političkoj i gospodarskoj obespravljenosti.

Prema riječima jedne siromašne žene iz Bjelorusije, siromaštvo je ponižavajuće, ono ljude lišava njihova dostojanstva.

Naglašavajući potrebu za razmatranjem izazova globalne pravičnosti i ljudske sigurnosti, profesor *Amartya Sen* nešto je drukčijim rje-

2. DEFINICIJA I OPIS PROBLEMA

Definiranje siromaštva

Postoje razne definicije siromaštva i njegovih očitovanja:

- Iz perspektive prihoda, osoba je siromašna ako, i samo ako su njezini prihodi ispod određene granice siromaštva. Mnoge države su usvojile granicu siromaštva koja se mjeri prihodima, kako bi mogle pratiti napredak u smanjenju siromaštva. Granica siromaštva definira se pomoću količine novca koji je potreban za određenu količinu hrane. Prema **Izvešću o ljudskom**

čnikom ustvrdio: *“Hitne zadaće obuhvaćaju konceptualna razjašnjenja kao i promicanje javne rasprave, uz utvrđivanje konkretnih projekata za djelovanje u smjeru institucionalnih promjena za promicanje pravičnosti i zaštitu temeljne ljudske sigurnosti. Bolje razumijevanje sukoba i vrijednosti treba udružiti s istraživanjem zahtjeva zdravlja i obrazovanja, otklanjanjem siromaštva, te smanjenjem nejednakosti među spolovima i nesigurnosti.”*

Stoga je siromaštvo istodobno stanje uskraćenosti i stanje ranjivosti. Sve veća nejednakost i diskriminacija među narodima i unutar njih krši pravo siromašnih na dostojanstven život u sigurnosti.

razvoju UN-ova Programa za razvoj iz 1997. godine *“siromaštvo znači uskraćivanje prilika i izbora koji su prijeko potrebni za ljudski razvoj - za dug, zdrav, kreativan život te odgovarajući životni standard, slobodu, dostojanstvo, samopoštovanje i poštivanje drugih”*.

- **Indeks ljudskog siromaštva** (UNDP, HDR 1997.) kao indikatore koristi osnovne dimenzije uskraćivanja – kratak životni vijek, nedostatak osnovnog obrazovanja i nedostatak pristupa javnim i privatnim resursima, potvrđujući time da se ljudsko siromaštvo ne odnosi samo na niske prihode.
- Iz perspektive ljudskih prava, **Ured Visokog povjerenika za ljudska prava** smatra siromaštvo “ljudskim stanjem kojeg karakterizira trajno ili kronično uskraćivanje resursa, sposobnosti, izbora, sigurnosti i moći neophodnih za uživanje odgovarajućeg životnog standarda i drugih temeljnih građanskih, kulturnih, gospodarskih, političkih i socijalnih prava”.
- U **Nacrtu smjernica: Koncept ljudskih prava u strategijama smanjenja siromaštva** Ureda Visokog povjerenika za ljudska prava iz rujna 2002. godine, siromaštvo se opisuje kao *“krajnji oblik uskraćivanja”*. U Izvješću se iznosi da siromaštvom treba smatrati samo one nedostatke koje se drži temeljnim u poretku

prioriteta. Iako se prioriteti razlikuju od društva do društva, zajednički skup potreba koje se smatraju temeljnim u većini društava obuhvaćaju odgovarajuću prehranu, izbjegavanje bolesti koje se mogu spriječiti i prerane smrti, odgovarajuće stanovanje, osnovno obrazovanje, osobnu sigurnost, jednak pristup pravdi, mogućnost pojavljivanja u javnosti bez srama, mogućnost zarađivanja za život i sudjelovanje u životu zajednice.

Rasprave o tome kako označavati i mjeriti siromaštvo neprestano traju, no zbog složenosti ljudskog života siromaštvo ne može dobiti konačnu definiciju. Ranjivost i uskraćivanje, koji su po naravi subjektivni, ne mogu se ograničiti na neki strogi okvir koji bi bio univerzalno primjenjiv.

Dimenzije siromaštva

Pojava siromaštva shvaća se i izražava na različite načine ovisno o specifičnom gospodarskom, socijalnom, kulturnom i političkom kontekstu. Sada ćemo poći korak naprijed te pokušati povezati pojmove koji se upotrebljavaju u definiciji siromaštva (npr. pravda, ranjivost, dostojanstvo, sigurnost, prilike itd.) s problemima iz stvarnog života, što će nam pomoći u tumačenju različitih dimenzija siromaštva.

Sredstva za život – Uskraćivanje pristupa zemlji, šumama, vodi; naprimjer, zakoni o šumama u ruralnim područjima ne dopuštaju starosjediocima skupljanje hrane i krme na koju oni imaju prirodno pravo. U urbanom pak kontekstu gradovi trebaju ruralne migrante radi njihova rada, ali ne preuzimaju odgovornost za njihovo stanovanje, zdravlje i obrazovne potrebe, gurajući ih još dublje u ranjivost i nesigurnost. Nadalje, diskriminacija zasnovana na kastinskoj, etničkoj ili rasnoj pripadnosti također je ključni čimbenik pri uskraćivanju zajednicama i grupama pristupa prirodnim resursima od vitalne važnosti, a time i njihova ljudskog prava na život u dostojanstvu.

Osnovne potrebe – Uskraćivanje hrane, obrazovanja, zdravlja i stanovanja; naprimjer komercijalizacija vode, električne energije, škola i bolničkih usluga dovodi do toga da cijene najnužnijih usluga porastu toliko da siromašnima postanu nedostupne te su oni prisiljeni prodavati svoj bijedni imetak i živjeti ispod ljudskog minimuma, što ih **naposljetku lišava prava na život u dostojanstvu**.

Pravda – Uskraćivanje pravde kao takve ili uskraćivanje pravovremene pravde; naprimjer siromašni u mnogim zemljama nemaju pristup sudstvu zbog visokih troškova

postupka. Mlade iz *slamova*, pripadnike etničkih, rasnih ili vjerskih manjina prvo se sumnjiči za zločine koje nisu ni počinili, a ženama koje traže intervenciju policije zbog obiteljskog nasilja ne osigurava se zaštita, pod izlikom da se radi o problemu privatne naravi. Zbog pritiska od strane države i drugih moćnih lobija, sudovi često otežu postupke u svezi s naknadom za radnike ili rehabilitacijom prognanika, što siromašne košta sveg imetka kojeg imaju.

Organiziranje – Uskraćivanje prava na organiziranje, osnaženje i opiranje nepravdi; na primjer siromaštvo ugrožava slobodu radnika da se organizirano bore za bolje radne uvjete.

Sudjelovanje – Uskraćivanje prava na sudjelovanje u donošenju odluka i utjecanja na odluke koje određuju naš život; na primjer zbog sve tješnjeg povezivanja političkih i poslovnih interesa sužava se prostor koji građanima stoji na raspolaganju za učinkovito sudjelovanje u odlučivanju o javnim pitanjima kao što je pitanje pružanja osnovnih usluga. Nepismenost i neinformiranost zbog preseljenja uskraćuje izbjeglicama pravo da određuju svoju budućnost. Zbog svoje nomadske naravi većina Roma često nije ni upisana u popise birača, pa ne mogu ni glasovati.

Ljudsko dostojanstvo – Uskraćivanje prava na život u poštovanju i dostojanstvu; na primjer pripadnici kastinskih, etničkih, rasnih i drugih manjinskih grupa u ruralnim područjima čine velik dio onih koji ne posjeduju zemlju ili su sitni zemljoposjednici, te su prisiljeni kompromitirati svoje dostojanstvo da bi zaradili bijednu plaću. Umjesto da polaze školu, djeca su natjerana na rad u kojem ih iskorištavaju, kao što je recikliranje otpada, štavljenje kože ili zemljoradnja.

Grupe podložne siromaštvu

Iako je siromaštvo široko raširena pojava i odnosi se na ljude u cijelom svijetu, ono osobito pogađa žene i djecu.

Feminizacija siromaštva postala je značajan problem u zemljama s gospodarstvima u tranziciji zbog povećane migracije muškaraca, nezaposlenosti i porasta broja obiteljskih gospodarstava okrenutih izvozu koja su premalo plaćena za svoj rad. Većina ženskog rada nije prijavljena niti plaćena. U mnogim gospodarskim sektorima žene imaju prednost pred muškarcima u zapošljavanju jer se žene smatra "poslušnom radnom snagom". U mnogim zajednicama žene niti posjeduju

niti imaju kontrolu nad zemljištem, vodom, imetkom i drugim resursima te nailaze na društvene i kulturne prepreke u ostvarivanju svojih ljudskih prava. (☹️🗳️ modul *Ljudska prava žena*).

Siromaštvo lišava **djecu** prilika za ispunjenje njihova ljudskog potencijala te ih čini ranjivima za nasilje, trgovinu, iskorištavanje i zlostavljanje. Visoka smrtnost novorođenčadi i djece često je uzrokovana pothranjenošću. Veliki broj djece dodatni je uzrok niskih primanja. S ubrzanom urbanizacijom raste broj djece koja žive na ulici. Oko 113 milijuna djece iz cijelog svijeta (97% kojih je u zemljama u razvoju) nikada nije pohađalo školu te lako postaju plijenom različitih oblika iskorištavanja ili dječjeg rada. Nadalje, sve veća komercijalizacija obrazovnih i zdravstvenih usluga lišava djecu njihovih temeljnih ustavnih prava u mnogim zemljama.

Zašto siromaštvo i dalje traje?

Vlade Sjevera kontroliraju upravljanje svjetskom ekonomijom, toleriraju i održavaju trgovinu i financijske strukture koje koncentriraju bogatstvo u industrijaliziranom dijelu svijeta i isključuju najsiromašnije zemlje i

ljude iz udjela u globalnom blagostanju, što dovodi do nejednakosti među narodima Sjevera i Juga. Zanimljiv je podatak da se jaz između bogatih i siromašnih proširuje kako u razvijenim tako i u zemljama u razvoju.

Programi strukturalne prilagodbe (*Structural Adjustment Programs, SAP*) Svjetske banke i stabilizacijski paketi Međunarodnog monetarnog fonda obećavali su da će proširiti mogućnosti zaposlenja, stjecanja prihoda i bogatstva te gospodarskog razvoja integriranjem nacionalnih gospodarstava u globalni gospodarski sustav. Programi strukturalne prilagodbe koji teže iskorjenjivanju siromaštva putem fiskalne discipline, a pritom ne rješavaju probleme nepravednosti u sustavima raspodjele, mogu povećati siromaštvo, budući da države troše novac na otplatu dugova, a osnovne usluge poput zdravstva, obrazovanja i stanovanja ostaju zane-marene.

Neoliberalna globalizacija stavlja naglasak na proizvodnju za izvoz i ne obazire se na osnovna prava ljudi na ispunjenje vlastitih potreba i dostojanstveno zarađivanje za život. Budući da država ne ispunjava svoje socijalne obveze u području zdravstva, obrazovanja, hrane i stanovanja te budući da ne postoji mreža socijalne sigurnosti, siromašni su izloženi pritisku. Inflacija, smanjenje broja

radnih mjesta i snižavanje nadnica, kojima su uzrok liberalizacija i privatizacija, također pogoršavaju položaj siromašnih.

U Izvješću o ljudskom razvoju UN-ova Programa za razvoj iz 2002. godine ističe se da je ubrzani gospodarski razvoj u već ionako bogatim zemljama Zapadne Europe, Sjeverne Amerike i Oceanije, u kombinaciji sa sporim rastom na indijskom potkontinentu i Africi, pridonio **povećanju globalne nejednakosti** u drugoj polovici 20. stoljeća. Čak i u zemljama Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (*Organization for Economic Cooperation and Development, OECD*) profit odlazi u ruke najbogatijih, pa su prihodi 1% naj imućnijih obitelji porasli za 140%, što je trostruko više od prosjeka, a posljedica toga je dramatičan porast nejednakosti prihoda i pojava “nove sirotinje”.

- prihodi 5% najbogatijih ljudi svijeta su 114 puta veći od prihoda 5% najsiromašnijih;
- prihodi 25 milijuna najbogatijih Amerikanaca jednaki su prihodima gotovo 2 milijarde najsiromašnijih ljudi svijeta.

Četvrtina svjetskog stanovništva danas živi u posvemašnjem siromaštvu na marginama društva. U Izvješću o ljudskom razvoju UN-ova Programa za razvoj iz 2002. godine pro-

cjenjuje se da 1,2 milijarde ljudi preživljava s manje od 1 američkog dolara dnevno. Milijardu ljudi je nepismeno. Svakog dana 30 000 djece širom svijeta umire od bolesti koje je moguće spriječiti, a do kraja 2000. godine gotovo 22 milijuna ljudi umrlo je od AIDS-a. Smatra se da trećina stanovnika najnerazvijenijih zemalja, većinom iz Afrike južno od Sahare, neće doživjeti četrdesetu godinu života.

3. INTERKULTURALNA GLEDIŠTA I KONTROVERZNA PITANJA

Mora da se nalazimo kilometrima ispod granice siromaštva, kad nas pad cijena uopće ne pogada.

Courtesy : - Economic Times, 25-2-96.

Relativno siromaštvo i apsolutno siromaštvo

Relativno siromaštvo znači da je osoba ili grupa ljudi siromašna u usporedbi s drugima ili u odnosu na ono što se smatra primjerenim životnim standardom/razinom potrošnje u određenom društvu. *Apsolutno siromaštvo* ljude određuje kao siromašne u odnosu na općeprihvaćeni standard minimal-

nih potreba. Pojedinaac koji je prema američkim standardima apsolutno siromašan, u afričkom kontekstu, na primjer, može biti tek relativno siromašan.

Jim Harvey, stanovnik mjesta Possilpark u Ujedinjenom Kraljevstvu, govori o svom iskustvu siromaštva koje se može nazvati relativnim siromaštvom: “*Siromaštvo! Što siromaštvo znači za mene? Eto, meni je četrdeset osam godina, oženjen sam i moja obitelj ne ovisi o meni. Živim u mjestu Possilpark koje se nalazi sjeverno od Glasgowa. Jasno, potječem iz radničke sredine. Doduše, o tome bi se dalo raspravljati, jer sam već godinama nezaposlen i potpuno ovisim o socijalnoj pomoći. A siromaštvo? Meni to znači biti švorc, ne moći poboljšati svoj način života zbog loše prehrane i ne moći sudjelovati u aktivnostima za razonodu. Isto tako, siromaštvo znači stigmatizaciju. A tu je i apatična zamka osjećaja nemoći, potlačenosti, bezvrijednosti, isključenosti: Zašto? Zašto baš ja?...*”

IZVOR:
LOTSKI SAVEZ PROTIV SIROMAŠTVA,
<http://www.lapa.org.uk>

Iako su Jimove osnovne ekonomske potrebe podmirene, on se osjeća isključenim kao onaj tko ne napreduje pa je nesretan zbog svoje izdvojenosti i nemoći. Nemoć znači da je Jim relativno siromašan u usporedbi s

drugima iz njegova društva koji su društveno i politički aktivni.

Socijalna isključenost

Socijalna isključenost često se koristi kao sinonim za “relativno siromaštvo”, ali ti pojmovi nisu istovjetni. Socijalna isključenost može voditi siromaštvu, ili biti posljedica siromaštva. Jimu je socijalna isključenost onemogućila političko djelovanje, a zajednicu Sahariya u Rajasthanu ekonomsko su siromaštvo i bijeda doveli do socijalne isključenosti.

PITANJA ZA RASPRAVU

Znači li brojnije stanovništvo automatski i veće siromaštvo?

Često se vjeruje da je uzrok velikog siromaštva najnerazvijenih zemalja i zemalja u razvoju visok prirodni prirast stanovništva. Taj argument koriste vlade Juga i Sjevera kako bi skrenule pozornost od središnjih problema i pravih uzroka siromaštva na tim područjima. To su problemi kontinuiranog iscrpljivanja i iskorištavanja prirodnih resursa za komercijalne potrebe razvijenih zemalja, zbog čega zajednice gube pravo na te re-

surse; uskraćivanje sredstava za zadovoljavanje osnovnih potreba poput obrazovanja, zdravlja i vode, kojima bi se mogle znatno smanjiti stope smrtnosti i bolesti žena i djece; sve češći sukobi i ratovi radi preuzimanja kontrole nad resursima, koji uzrokuju političku, društvenu i gospodarsku nestabilnost.

Teza da država koja ima velik broj siromašnih ne može napredovati, polazi od pogrešnih premisa, jer je zapravo politika vlade odgovorna za pravednu raspodjelu rezultata razvoja. Slično tome, tvrdnja da su siromašni odgovorni za trošenje prirodnih resursa i zagađenje okoliša također je sporna, jer bogati troše daleko više od siromašnih.

Hoće li održivi razvoj dovesti do smanjenja siromaštva?

Siromaštvo tjera siromašne na izbor neodrživog načina života. Naprimjer, nepostojanje sanitarnih čvorova i sustava uklanjanja otpada, kao i manjak goriva, mogu navesti siromašne na postupke koji pridonose zagađenju okoliša. Samo ako razvijene zemlje počnu odlučno provoditi svoje obveze, kao što je smanjenje ispušnih plinova koji dovode do efekta staklenika, uvođenje standarda za učinkovito korištenje energije i plaćanje poreza na transakcije pri prijenosu kapitala preko granice, moći će se ostvariti održivi razvoj, čime će se znatno smanjiti siromaštvo.

Je li moguće novčano pomoći iskorjenjivanju siromaštva?

Da, moguće je. Troškovi osnovnih socijalnih usluga za sve u zemljama u razvoju procjenjuju se na 40 milijardi američkih dolara godišnje, što je otprilike desetina proračuna za obranu SAD-a za razdoblje 2002.–2003., ili 8 milijuna dolara manje od neto prihoda najbogatijeg čovjeka u razdoblju 2001.–2002. Veći dio tih resursa moguće je namaknuti prestrukturiranjem postojeće potrošnje nacionalnih vlada, multilateralnih banaka (Svjetska banka, Azijska banka za razvoj i druge) i drugih agencija za pomoć.

Bilo bi daleko lakše novčano pomoći iskorjenjivanje siromaštva kada bi međunarodne institucije poput Svjetske banke, Međunarodnog monetarnog fonda i vlada zemalja Organizacije za ekonomsku sigurnost i suradnju (OECD) otpisale postojeće dugove zemljama u razvoju, pod uvjetom da se njihove vlade čvrsto obvežu da će usmjeriti ta sredstva na iskorjenjivanje siromaštva u skladu s lokalnim socijalnim potrebama.

Procjenjuje se da bi se troškovi dodatno smanjili kada bi dotične države pokrenule radikalne promjene u raspodjeli bogatstava i resursa te dale prednost izdvajanju za razvoj nad izdvajanjem za obranu.

4. PRIMJENA I PRAĆENJE

Globalizacija i njezine kontroverzne implikacije stvaraju nove oblike siromaštva. Novi oblici siromaštva javljaju se u društvima koja su na različitim razinama društvenopolitičkog i gospodarskog razvoja, među ljudima različitih vjera, uvjerenja i kultura. Naprimjer, utjecaj globalizacije na plemena u Africi znatno se razlikuje od utjecaja globalizacije u Indiji, ponajviše zbog različitih društvenopolitičkih i gospodarskih uvjeta Afrike i Indije. Velike razlike među kulturama i geografskim područjima utječu da ljudi različito vide prijetnje koje proizlaze iz osiromašjenja i društvene marginalizacije.

Stoga je od presudne važnosti unaprijediti **okvir za praćenje različitih oblika siromaštva** na globalnoj i lokalnoj razini te osnaživati ljude za pružanje otpora i borbu protiv iskorištavatelja.

Povelja UN-a i Opća deklaracija o ljudskim pravima trebale su osigurati moralni okvir za uspostavu novog sustava prava i obveza, uz naglasak na osiguranju ljudskog dostojanstva, mira i sigurnosti za sve ljude u razdoblju nakon Drugog svjetskog rata.

Holistički pristup ljudskim pravima daje odgovor na višedimenzionalnu narav siroma-

štva. Taj pristup nadilazi dobrotvorstvo, jer polazi od ideje da je sloboda od siromaštva moguća jedino ako su siromašni **osnaženi obrazovanjem za ljudska prava**. Tim pristupom potvrđuje se da *siromašni* imaju prava po zakonu, a da države i nedržavni akteri imaju pravne obveze koje moraju ispuniti. Odgovornost za ostvarivanje ljudskih prava osoba koje žive na teritoriju neke države snosi ta država, a ostale države i nedržavni akteri imaju obvezu pridonositi tom procesu i podržavati ga. To je od najveće važnosti za ostvarenje nepristranog, pravednog i neprotekcionističkog sustava multilateralne trgovine, odgovarajućeg protoka financijske pomoći i sudjelovanja siromašnih u procesu razvoja u globaliziranom svijetu.

Te **vrijednosti** zrcale se u političkim izjavama kao što su Deklaracija iz Rija, Agenda 21, Deklaracija iz Kopenhaga, Platforma za djelovanje iz Pekinga s Četvrte svjetske konferencije o ženama i Habitat agenda. Međunarodna zajednica država donijela je te dokumente kao međunarodni razvojni obrazac za iskorjenjivanje siromaštva i ostvarenje neophodnih preduvjeta za održivi razvoj.

Ugovorna tijela za praćenje siromaštva

Tijela za praćenje redovito razmatraju državna izvješća, mogu zaprimati tužbe te davati komentare i preporuke državama, gospodarskim institucijama, tijelima UN-a i drugim organizacijama kako bi oni poduzeli korake k poboljšanju stanja ljudskih prava, uključujući mjere za smanjenje siromaštva.

Prema Zaključnim zapažanjima **Odbora za gospodarska, socijalna i kulturna prava** o izvješćima država stranaka Međunarodnog pakta o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima, čimbenici koji ometaju ostvarenje prava jesu nejasan status Pakta u nacionalnim pravnim sustavima, neprovođenje zakona zasnovanih na međunarodnim obvezama u području ljudskih prava i neobavještenost o instrumentima Pakta. U raznim izvješćima stoji da primjenu strategija za smanjenje siromaštva ometaju: opterećenost dugovima, manjak detaljnih podataka, velika korumpiranost državnih vlasti, nefunkcioniranje sudstva zbog vojnih režima te zastarjela, konzervativna vjerska stajališta koja potiču diskriminaciju.

Iako broj zemalja koje su ratificirale različite konvencije za ljudska prava, od 1990. godine

naglo raste, postoji ogroman jaz između obveza, političkih namjera i njihove primjene. Najgore prijetnje jesu nedostatak političke volje vlada, međusobno suprotstavljene međunarodne odredbe na koje se države obvezuju, poput onih Svjetske trgovinske organizacije (npr. Sporazumi o trgovinskim aspektima autorskih prava /*Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights – TRIPS*/, koji mogu dovesti do povećanja cijena lijekova zbog pohlepe velikih tvrtki, lišavajući time pojedince osnovnoga ljudskog prava na zdrav i dostojanstven život), te neprimjerena raspodjela resursa potrebnih za ispunjenje obveza.

Posebni izvjestitelji i neovisni stručnjaci

Komisija za ljudska prava imenovala je dva neovisna stručnjaka: jedan izvještava posebnu radnu grupu o provođenju prava na razvoj (Rezolucija 1998/72), a drugi ispituje i daje preporuke glede utjecaja krajnjeg siromaštva na ljudska prava (Rezolucija 1998/25). **Neovisni stručnjak za krajnje siromaštvo** ocjenjuje mjere koje se na nacionalnoj i međunarodnoj razini poduzimaju radi punog ostvarenja ljudskih prava krajnje siromašnih ljudi, razmatra prepreke na tom pu-

tu i napredak koji su postigli ljudi koji žive u krajnjem siromaštvu te daje preporuke i prijedloge u području tehničke pomoći i drugim područjima za smanjenje i konačno otklanjanje siromaštva.

U Izvješću Komisiji za ljudska prava (E/CN.4/2001/54, 16. veljače 2001.) neovisni stručnjak iznosi prijedloge za poboljšanje položaja siromašnih. Obrazovanje za ljudska prava ima veliku ulogu u osnaženju siromašnih kako bi im se pomoglo da promijene svoju sudbinu. Obrazovanjem za ljudska prava potiče se kritička analiza okolnosti i uvjeta života siromašnih. Ono razvija znanja, vještine i sposobnosti koje siromašnima omogućuju da se uhvate ukoštac sa snagama koje ih drže u siromaštvu. Ono također promiče organizacije i mreže za samopomoć preko kojih siromašni mogu tražiti postupno ostvarenje svih svojih ljudskih prava i potpuno iskorjenjivanje siromaštva.

ISKORJENJIVANJE SIROMAŠTVA I RAZVOJ

CILJ: *Do 2015. godine prepoloviti ukupan broj ljudi u svijetu koji imaju prihod manji od jednog dolara dnevno i koji pate od gladi.*

Strategije napredovanja

SIROMAŠTVO MJERENO PRIHODIMA

- Osigurati podršku nacionalnim gospodarskim i socijalnim inicijativama za smanjenje siromaštva;
- Razvijati kapacitete za pružanje osnovnih socijalnih usluga;
- Pomoći razvoj kapaciteta za procjenu i praćenje te planiranje smanjenja siromaštva.

GLAD

- Ocijeniti akcije poduzete od Svjetskog sastanka na vrhu o hrani 1996. godine do danas te predložiti nove planove za smanjenje gladi na nacionalnoj i međunarodnoj razini;
- Osigurati da prehrambena, poljoprivredna i općetrgovinska politika pridonose sigurnosti prehrane za sve putem pravednog svjetskog trgovinskog sustava;
- Promicati mala seoska imanja te podržavati njihove napore na promicanju jednostavnih, jeftinih tehnologija i svijesti o okolišu.

IZVOR:
PUTOKAZ ZA PROVEDBU MILENIJSKIH
CILJEVA UN-a, IZVJEŠĆE GLAVNOG
TAJNIKA, 6. RUJNA 2001.

DOBRO JE ZNATI

Zahvaljujući iskustvima narodnih pokreta i radu nevladinih udruga i agencija za pomoć, došlo je do općeg uvjerenja da siromašni mogu uživati dobrobit razvoja jedino ako se poduzmu velike reforme u području zemljoposjedništva, opismenjavanja i obrazovanja, zdravstva, stanovanja i prehrane, te ako se ostvari vlasništvo i kontrola siromašnih nad prirodnim i drugim izvorima.

Inicijative kao što je podjela hibridnih krava umjesto zemlje ljudima koji ne posjeduju zemlju, zajmovi za kupnju poljoprivrednog zemljišta bez rješavanja infrastrukturnih problema u područjima gdje urod ovisi o navodnjavanju, fleksibilna nastava za djecu koja rade umjesto da redovito pohađaju školu, pokazale su se neuspješnima! Takve inicijative samo podupiru siromaštvo. Glavni problemi su politička volja i preraspodjela.

Iskorjenjivanje siromaštva pokazalo se uspješnim kada se provodilo decentralizirano, na lokalnoj razini. Pravedan ljudski razvoj moguć je samo kada siromašni sudjeluju u procesu razvoja kao subjekti, a ne tek kao objekti.

Opće i specifične pouke stečene lokalnim, nacionalnim i međunarodnim iskustvima u području smanjivanja siromaštva:

- Siromaštvo je socijalno, kulturno i političko, jednako kao i gospodarsko pitanje.
- Političko i gospodarsko osnaženje siromašnih način je iskorjenjivanja siromaštva.
- Pristup informacijama i obrazovanje za ljudska prava omogućuju marginaliziranim da postanu svjesni svojih ljudskih prava i aktivno se zauzmu za promjenu svog položaja.
- Osiguranje zaposlenja i naknada za rad koji omogućuju dostojanstven životni standard te osiguranje pristupa sredstvima za život, ključni su za smanjenje siromaštva.
- Smanjenje siromaštva treba biti praćeno smanjenjem nejednakosti. Prednost treba dati ukidanju svih oblika diskriminacije žena te diskriminacije temeljene na kasti, rasi i etničkom podrijetlu.
- Povećana izdvajanja za obrazovanje, zdravstvo, stanovanje, vodu, sanitarije i hranu smanjuju siromaštvo.
- Država i njezine agencije imaju važnu ulogu u smanjivanju siromaštva, posebice u doba globalizacije.
- Povećana odgovornost međunarodne i domaće razvojne pomoći te financijskih institucija može voditi ravnomjernom i pravednom gospodarskom rastu.
- Mnoge zemlje nisu u stanju brzo iskorijeniti siromaštvo. Njihova nastojanja treba podržati i dopuniti putem međunarodne pomoći i suradnje.
- Otpisivanje dugova izravno je povezano sa smanjivanjem siromaštva. Kad bi otpisivanje dugova bilo povezano s investiranjem u obrazovanje, zdravstvo i druge društvene sektore, ono bi izravno doprinijelo smanjenju siromaštva.
- Rat i sukobi pogoršavaju siromaštvo. Nastojanja na iskorjenjivanju siromaštva bez osiguranja uvjeta za mir i ljudsku sigurnost neminovno propadaju.

1. DOBRA PRAKSA

Siromašne vrijedi kreditirati

Grameen banka iz Bangladeša pokrenuta je kao mala seoska kreditna zadruga u Jobri 1976. godine. Do 2002. godine skupila je 2,4 milijuna klijenata, 95% kojih čine žene. Sa svojih 1 175 podružnica banka danas pruža usluge u 41 000 sela, odnosno u više od 60% sela Bangladeša.

Grameen banka nastoji mobilizirati siromašne i pokrenuti ih prvenstveno putem akumulacije lokalnog kapitala i stvaranjem imovine. Cilj joj je pružati bankarske usluge siromašnom stanovništvu ruralnog Bangladeša, stati na kraj zelenaštvu, stvarati mogućnosti samozapošljavanja za neiskorištene ili nedovoljno iskorištene ljudske resurse, osigurati organizacijski okvir koji razumiju i u kojem mogu djelovati za neovisni društveno-gospodarski razvoj uz uzajamnu podršku.

Kreditiranjem ljudi koje se drži najvećim kreditnim rizikom, banka je potvrdila da se siromašnima mogu davati krediti. Siromašne žene s kojima banka posluje dvostruko su marginalizirane, svojim rodom i svojim siromaštvom. Grameen banka uspjela je pokrenuti značajne promjene u strukturi vlasništva nad sredstvima za proizvodnju i

uvjetima proizvodnje u ruralnim područjima. Radi se o značajnim promjenama zato što se uspjelo ne samo uzdići siromašne iznad granice siromaštva, nego i vrlo osjetljivom podrškom potaknuti iznimnu kreativnost među seoskim stanovništvom. Primjer Grameen banke nastoji se slijediti u susjednim zemljama.

<http://www.grameen-info.org/bank>

Inicijativa 20-20 u Maliju

Nakon Svjetskog socijalnog sastanka na vrhu održanog 1995. godine u Kopenhagenu, Mali je usvojio inicijativu 20-20, obvezavši se da će 20% državnog proračuna i 20% međunarodne pomoći usmjeriti na financiranje osnovnih socijalnih usluga. Nadalje, 1995. godine mjesec listopad proglašen je *Mjesecom solidarnosti i borbe protiv isključenosti*.

Strategije za smanjenje siromaštva (*Poverty Reduction Strategy Papers, PRSP*)

Godine 1999. u okviru pojačane **Inicijative za preadužene siromašne zemlje** (*Heavily Indebted Poor Countries Initiative, HIPC*) dogovoreno je da će se svi koncesijski zajmovi Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda te pregovori oko otpisa dijela dugova odvijati preko nacionalnih participativnih strategija za smanjenje siromaštva. Temeljem tog dogovora vlade pojedinih država

razvile su strategije za smanjenje siromaštva. Od siječnja 2003. godine 13 afričkih država (među njima i Mali), 4 latinoameričke, 2 europske i srednjoazijske, 1 azijska i 1 bliskoistočna država predstavile su nacionalnu strategiju za smanjenje siromaštva upravnim odborima Svjetske banke i Međunarodnog monetarnog fonda.

Ti dokumenti izrađeni su u skladu s pet temeljnih načela izrade i provedbe strategija za smanjenje siromaštva:

- strategiju razrađuje i provodi svaka pojedina zemlja – uključujući široko sudjelovanje građanskog društva i privatnog sektora u svakoj fazi;
- usmjerenost na rezultate – strategija je usredotočena na rezultate koji će koristiti siromašnima;
- sveobuhvatnost – prihvaćanje višedimenzionalnosti siromaštva;
- usmjerenost partnerstvu – koordinirano sudjelovanje razvojnih partnera (bilateralnih i multilateralnih te partnera iz nevladinog sektora);
- dugoročna perspektiva za smanjenje siromaštva.

IZVOR:

<http://www.worldbank.org/poverty/strategies/overview.htm>

Udruge građanskog društva upućuju kritike na račun strateških dokumenata za smanjenje siromaštva zbog niza manjkavosti u njima, primjerice ovisnost financijske strukture o vanjskoj pomoći ili promicanje izravnih stranih ulaganja. Sudjelovanje lokalnih aktera, posebice marginaliziranih grupa, ostaje upitno, budući da institucionalni mehanizmi za njihovo sustavno uključivanje u proces na mnogim mjestima nisu uspostavljeni, niti su nadidene prepreke kao što su one jezičke naravi, jer se informacije i dokumenti ne prevode na lokalne jezike. Ta i druga ograničenja treba na vrijeme uklanjati.

Naša voda nije na prodaju

Vijeće Kanadana vodeća je kanadska organizacija za zaštitu građana, s više od 100 000 članova i oko 70 podružnica širom zemlje. Djelujući strogo nestranački, Vijeće lobira među parlamentarnim zastupnicima te provodi istraživanja i nacionalne kampanje radi usmjeravanja pozornosti javnosti na najveće kanadske probleme: održivost socijalnih programa, promicanje gospodarske pravednosti, obnova demokracije, obrana nacionalnog suvereniteta, promicanje alternativa korporativnoj tržišnoj ekonomiji i očuvanje okoliša.

Početkom 1999. godine Vijeće je pokrenulo uspješnu kampanju za zaštitu Kanadana i kanadskog okoliša od posljedica velikog izvoza vode i privatizacije izvora vode. Kampanja se temelji na uvjerenju da je voda javni resurs koji pripada svima i nitko ga nema pravo prisvojiti i na njemu zarađivati. Upozorivši na materijalne interese korporacija i ulagača koji u kanadskim jezerima, rijekama i izvorima vide bogate rezervoare koje valja iskorištavati, kampanja je pokrenula javnu raspravu i akciju protiv utrženja i privatizacije tog neprocjenjivo vrijednog resursa.

Kako bi poduprli borbu protiv privatizacije, odnosno krađe vode u svijetu i uključili ta nastojanja u viziju budućeg svijeta, Vijeće Kanadana i niz drugih organizacija iz cijelog svijeta pokrenuli su inicijativu za Globalni ugovor o vodama na Svjetskom socijalnom forumu održanom u Porto Alegreu, Brazil, u veljači 2002. godine. Taj prijedlog predstavljen je na Svjetskom sastanku na vrhu o održivom razvoju, u Južnoj Africi u kolovozu 2002. godine. Djelatnosti Vijeća postupno su se proširile na druge javne službe kao što su zdravstveni i obrazovni sektor te trgovina i ulaganja. <http://www.canadians.org>

Održiva budućnost

Kao pozitivan primjer u području zaštite okoliša u industrijaliziranoj zemlji može se navesti Nizozemska, čija se Vlada obvezala na postavljanje specifičnih, vremenski određenih ciljeva za smanjenje negativnog utjecaja na okoliš te koja obavlja procjene utjecaja na okoliš u ključnim sektorima kao što su energetika i poljoprivreda. Nizozemska također redovito podnosi izvješća o napretku UN-ovoj Komisiji za održivi razvoj i izvješća o provedbi Agende 21.

Sloboda od gladi

Organizacija **Hrana na prvom mjestu** sa sjedištem u Kaliforniji, SAD, posvećuje se ispravljanju nepravdi koje su uzrok gladi. Ona drži da svi ljudi imaju temeljno pravo na prehranu te moraju imati demokratsku kontrolu nad resursima koji su im potrebni za samoodržanje i održanje njihovih obitelji. Organizacija djeluje na osvještavanju ljudi o njihovoj snazi i mogućnostima da pomoću istraživanja, analiza, obrazovanja i zagovaranja pokrenu društvene promjene, odnosno rasprše mitove i razotkriju osnovne uzroke nepravdi, uočte prepreke na putu promjena i iznađu načine njihova otklanjanja te procijene i obznane uspješne i obećavajuće alternative.

<http://www.foodfirst.org>

Gospodarska pravda

Koalicija za oslobođenje od dugova (*Freedom from Debt Coalition, FDC*), sa sjedištem na Filipinima, djeluje u području ljudskog razvoja, promičući ravnopravnost (uključujući rodnu ravnopravnost); gospodarska prava i pravdu; pravedan i održivi razvoj; odgovornost vlada; gospodarske odnose među narodima na dobrobit svih. Koalicija sudjeluje u svjetskoj kampanji za otpisivanje dugova najsiromašnijim zemljama. Osim toga, bavi se sigurnošću prehrane, javnom potrošnjom i utjecajem gospodarske politike na žene. U području zagovaranja Koalicija djeluje na javnom obrazovanju i informiranju, mobilizaciji masa, istraživanju i analizi politika, razvijanju partnerstva i umrežavanju lokalnih središta.

<http://www.freedomfromdebtcoalition.org>

Sporazum iz Cotonoua

Sporazum o partnerstvu između afričkih, karipskih i pacifičkih država i Europske zajednice, sklopljen u Cotonou 23. lipnja 2000. godine, posebno ističe **sigurnost prehrane**. Članak 54. Sporazuma odnosi se isključivo na sigurnost prehrane, potvrđujući važnost prehrane za ljudsku sigurnost i blagostanje. Sporazum također prikazuje mrežu prioriteta u aktualnoj politici razvojne pomoći Eu-

ropske unije u odnosu na unapređenje ljudske sigurnosti.

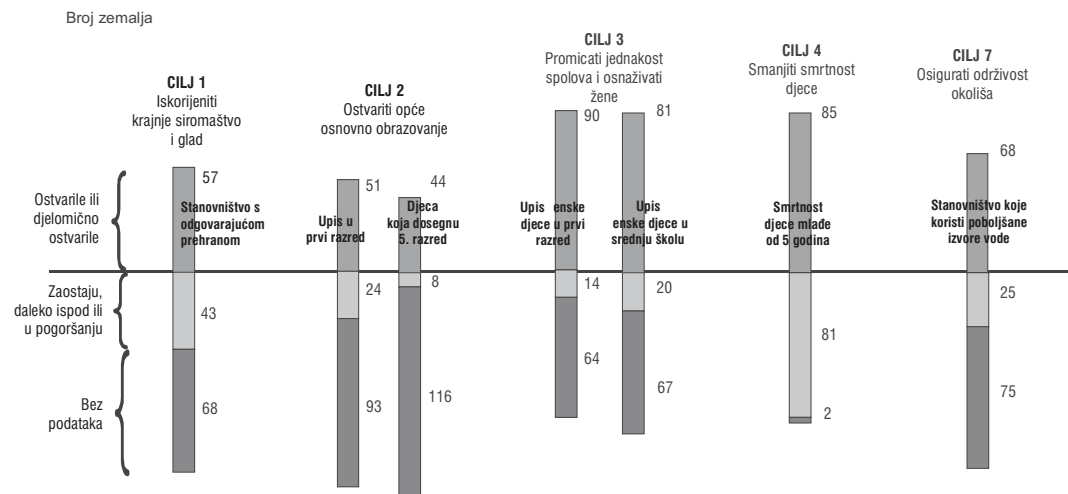
2. TRENDOWI

Tijekom Milenijske skupštine UN-a 2000. godine poglavari država i vlada potvrdili su svoju kolektivnu odgovornost za održanje načela ljudskog dostojanstva, jed-

nakopravnosti i pravednosti na globalnoj razini. Pritom su postavili **osam ciljeva za iskorjenjivanje siromaštva i razvoj** koje valja ostvariti do 2015. godine: iskorjenjivanje krajnjeg siromaštva i gladi, ostvarenje općeg osnovnog obrazovanja, promicanje ravnopravnosti spolova i osnaženje žena, smanjenje smrtnosti djece, poboljšanje zdravlja majki, osiguranje održivosti okoliša i razvoj globalnog partnerstva za razvoj. Desetljeće od 1997. do 2006. proglašeno je **Prvim desetljećem Ujedinjenih naroda za iskorjenjivanje siroma-**

NAPREDAK PREMA MILENIJSKIM CILJEVIMA RAZVOJA - KOLIKO ZEMALJA OSTVARUJE NAPREDAK?

IZVOR:

IZVJEŠĆE O LJUDSKOM RAZVOJU UNDP-a, 2002.

štva, a 17. listopada Međunarodnim danom UN-a za iskorjenjivanje siromaštva.

Mnoge zemlje postigle su značajan napredak, ali mnoge druge, uglavnom one najsiromašnije, čini se neće uspjeti ostvariti zadane ciljeve. Iako je 55 zemalja s 23% svjetskog stanovništva na dobrom putu da ostvare barem tri četvrtine ciljeva, 33 zemlje s 26% svjetskog stanovništva ne uspijeva ostvariti ni polovicu. Osobito u podsaharskoj Africi potrebno je uložiti izuzetne napore. U 85 zemalja s više od 60% svjetskog stanovništva smrtnost djece se ne smanjuje. U zemljama za koje nedostaju podaci situacija je možda najgora, a zbog manjka podataka stječe se lažni utisak o broju zemalja koje napreduju.

3. KRONOLOGIJA

Sloboda od siromaštva – ključne odredbe međunarodnih instrumenata

- 1948.** Opća deklaracija o ljudskim pravima (čl. 22., 23., 25., 26.).
- 1961.** Europska socijalna povelja; provedbu nadzire Europski odbor za socijalna prava.
- 1965.** Konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije (čl. 5.; provedbu nadzire Odbor za ukidanje rasne diskriminacije).
- 1966.** Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima (čl. 6., 7., 9., 11., 12., 13.; provedbu nadzire Odbor za gospodarska, socijalna i kulturna prava).
- 1979.** Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (čl. 10., 11., 12., 13., 14.; provedbu nadzire Odbor za ukidanje diskriminacije žena).
- 1981.** Afrička povelja o ljudskim pravima i pravima naroda (čl. 14.-17., 20.-22.; provedbu nadzire Afrička komisija za ljudska prava i prava naroda).
- 1988.** Dodatni protokol o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima iz San Salvadora uz Američku konvenciju o ljudskim pravima; provedbu nadzire Međuamerička komisija za ljudska prava).
- 1989.** Konvencija o pravima djeteta (čl. 27.; provedbu nadzire Odbor za prava djeteta).

ODABRANE AKTIVNOSTI

I. AKTIVNOST: “SVIJET KAO SELO”

I. DIO: UVOD

U vježbi se pomoću međunarodnih instrumenata za ljudska prava razmatraju neravnopravnost i neimaština kojoj su izloženi siromašni.

Vrsta aktivnosti: Vježba

II. DIO: OPĆE UPUTE O VJEŽBI

Ciljevi i zadaci: Potaknuti osjetljivost mladih za pitanja neravnopravne raspodjele bogatstva i resursa u svijetu. Vježba pomaže mladima da razmisle o vlastitom položaju u odnosu na siromaštvo u svijetu i koliko se njihova ljudska prava ostvaruju. Vježba omogućuje sudionicima da spoznaju koliko su nužne i hitne promjene u svijetu radi ispravljanja neravnopravnosti i nepravdi koje pogađaju siromašne, te koliko je nužno postaviti prioritete kako bi se osigurao razvoj za sve.

Ciljna grupa: djeca i mladi.

Veličina grupe: 20-25 sudionika.

Trajanje: 90 min.

Priprema: Umnožite po jedan primjerak radnog listića za svakog sudionika.

Materijal: Primjerci radnog listića (u prilogu), flomasteri ili markeri.

Potrebne vještine: analitičke vještine, vještine raspravljanja i refleksije.

III. DIO: SPECIFIČNE UPUTE O VJEŽBI

Ovo je prilagođena inačica vježbe preuzete iz kurikuluma za medijsko obrazovanje, Abhivakti, Indija.

<http://www.abhivakti.org.in>

Opis aktivnosti/upute:

Podijelite radne listiće. Zamolite sudionike da slijede upute s listića koje čitate naglas.

I. Dajte sljedeće upute:

Neka zamisle da je cijeli svijet (6 milijardi stanovnika) predstavljen selom u kojem živi samo 10 seljaka.

1. U prvom redu zaokružite lik koji predstavlja vas na skali od najbogatijeg (prvi lik) do najsiromašnijeg čovjeka na svijetu (deseti lik).
2. 50% svjetskog stanovništva (5 seljaka) je pothranjeno, gladno ili umire od gladi. Prekrižite zadnjih pet zdjelica u drugom redu.

3. Osmero seljaka živi u substandardnim nastambama (80% svjetskog stanovništva). Tu su uključeni stanovnici *slamova*, beskućnici, prognanici i izbjeglice. Prekrižite zadnjih osam kućica.
4. Sedmero seljaka ne zna čitati, tj. 70% ljudi na svijetu ne zna čitati. Utisnite otisak palca na zadnjih sedam knjiga u četvrtom redu.
5. Jedna osoba posjeduje 60% ukupnog svjetskog bogatstva – ostaloj devetorici ostaje 40%. Prekrižite prvih šest svežnjeva novca u petom redu i označite prvu osobu u prvom redu velikim brojem 6.
6. Samo 1% ljudi u svijetu posjeduje kompjutor (jedna desetina prvog kompjutera u šestom redu). Obojite nos prvog čovjeka za kompjutorom crveno.
7. 1% svjetskog stanovništva ima pristup visokom obrazovanju. Zaokružite resu diplomca u sedmom redu, kao jednu desetinu crteža.
8. Još jednom pogledajte ovaj listić i odlučite želite li promijeniti mjesto koje ste dodijelili sebi. Dvaput zaokružite svoje novo mjesto.

II. Zamolite sudionike da poslušaju sljedeće tvrdnje:

- Ako kod kuće imate hrane za sljedeći obrok, odjeću, krov nad glavom i mjesto za

spavanje, ubrajate se među tri najbogatija čovjeka.

- A ako vi (ili vaši roditelji, ako ste maloljetni) imate novca u banci, nešto novca u lisnici i nešto sitniša u kasici kod kuće, možete se smatrati najbogatijom osobom na našoj skali.

III. Iznesite najnovije statističke podatke o obrazovanju, zdravlju, vodi, sanitaciji, izdacima za vojsku itd. iz posljednjeg Izvješća o ljudskom razvoju UNDP-a i/ili Izvješća o svjetskom razvoju Svjetske banke, za jednu ili više zemalja, ovisno o profilu sudionika.

Povratna informacija

Potaknite sudionike da iznesu svoje reakcije na različite statističke podatke koje ste im pokazali. Možete promatrati:

- Suprotnosti koje podaci prikazuju;
- Je li život sudionika u skladu sa statističkim podacima ili se razlikuje od njih;
- Povezanost iznesenih podataka s ostvarivanjem ili kršenjem ljudskih prava u pogledu siromaštva;
- Ciljeve i prioritete razvoja koje sudionici žele postaviti i zašto.

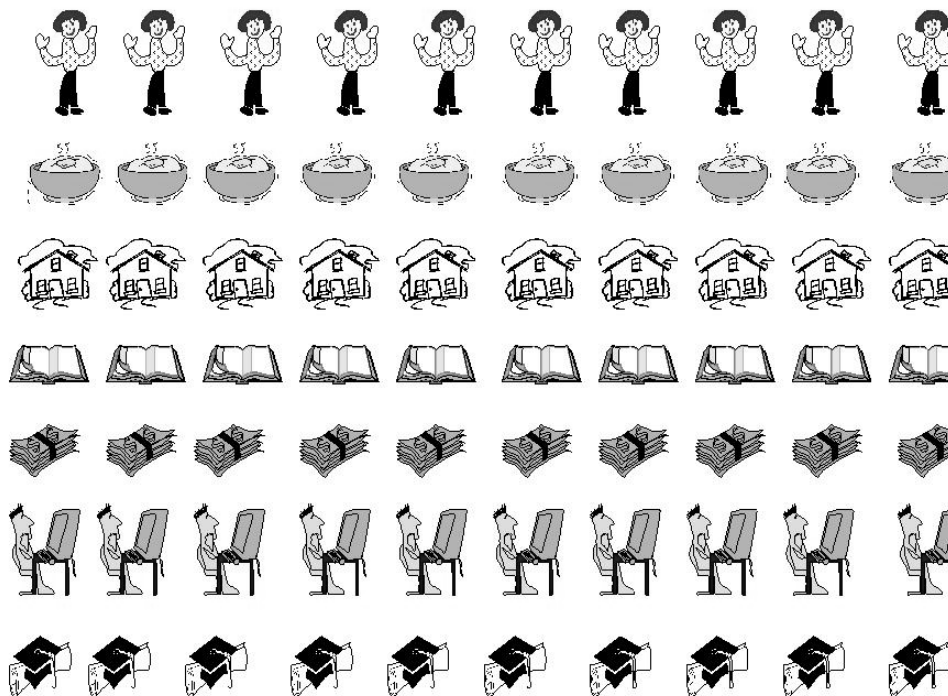
Praktični savjeti: Dok sudionici rade vježbu pojedinačno, navedite ih na razmjenu stavova

sa drugima. Uloga voditelja je iznositi podatke i poticati raspravu.

IV. DIO: NASTAVAK

Sudionike se može potaknuti na izradu plana aktivnosti u obrazovanju za ljudska prava po obrascu gornje vježbe u cilju senzibiliziranja vršnjaka.

Radni listić za I. aktivnost

II. AKTIVNOST: AKCIJSKA KAMPANJA

I. DIO: UVOD

U ovoj aktivnosti razrađuje se akcijska kampanja o nekom lokalnom problemu u svezi sa siromaštvom. Činjenica da je siromaštvo toliko rasprostranjeno može djelovati obeshrabrujuće i ljudi možda misle da ne mogu doprinijeti njegovu iskorjenjivanju.

II. DIO: OPĆE UPUTE O CILJEVIMA I ZADACIMA AKTIVNOSTI

- Svijest o siromaštvu i osjetljivost za siromaštvo u neposrednom kontekstu sudionika;
- Uočavanje povezanosti između očitovanja siromaštva i njegovih uzroka;
- Odluka o djelovanju – što sudionici mogu učiniti u pogledu određenog problema siromaštva.

Ciljna grupa: Odrasli/mladi odrasli

Veličina grupe: 20 sudionika ili manje radne grupe s 4 do 5 članova

Trajanje: 150 min

Priprema: veliki pano za pisanje, markeri, boje, voštane boje, flomasteri, papir za slikanje, fotografije siromašnih ljudi. S internet-skih stranica, preporučenih u dijelu 'Dobra praksa' ovog modula, skinite studije slučaja koje ilustriraju različita kršenja prava. Naprimjer, vlade koje višenacionalnim korporacijama dozvoljavaju da privatizacijom preuzmu osnovne usluge ili im ustupaju prava na šume ili jezera u svrhu komercijalnog ribarenja. Iz *Glasova siromašnih* <http://www.worldbank.org> ili nekog drugog izvora odaberite navode u kojima siromašni govore o svom položaju.

Potrebne vještine: analiza, vještine izražavanja, empatija – hodanje u cipelama siromašnih

III. DIO: SPECIFIČNE UPUTE O UVOĐENJU TEME

- Započnite čitanjem odabranih navoda siromašnih u različitim situacijama.
- Potaknite sudionike da se prisjete pojedinaца/grupa/zajednica iz njihove sredine koji žive u apsolutnom ili relativnom siromaštvu ili su isključeni iz društva. Neka grupa odluči koje slučajeve želi obraditi. Podijelite sudionike u manje grupe od 4 do 5 članova.

- Dobrovoljac koji izvještava o određenom slučaju siromaštva preuzima ulogu siromašne osobe, a ostali razgovaraju s njim/njom, istražujući socijalne, političke, gospodarske, kulturne, ekološke i druge dimenzije života te osobe ili zajednice.

Zatim sudionici nabrajaju probleme, odnosno dimenzije siromaštva, njegove neposredne i strukturalne uzroke, istražuju tko i što utječe na nj te povezuju to s člancima ugovora o ljudskim pravima.

Sada uputite svaku grupu da razradi svoju kampanju u obrazovanju za ljudska prava posvećenu problemima koje su uočili i predloži realne kratkoročne i dugoročne korake. Mogu pripremiti brošuru, poster ili bilo koji drugi materijal za kampanju kako bi uvjerili ostale grupe da im se pridruže.

Povratna informacija

Grupa koja predstavlja kampanju nastoji uvjeriti druge da joj se pridruže. Ostali sudionici mogu zatražiti pojašnjenja o tome zašto je ta kampanja važna. Ova vježba pruža životni kontekst za raskrivanje mitova, zabluda i predrasuda. Voditelj može iznijeti činjenice o siromaštvu/globalizaciji, sažeti uvide o mikro-makro odnosima koji uvjetuju siro-

maštvo i potaknuti kreativne ideje za daljnje aktivnosti.

DIO IV. NASTAVAK

Pogledajte film o kampanji koja se bavi nekim aspektom siromaštva ili organizirajte posjet nekoj nevladinoj organizaciji koja radi s marginaliziranim grupama. Potaknite članove da se uključe u nevladinu organizaciju ili lokalnu kampanju koja se bavi problemima iz njihova života.

REFERENCE

Focus on the Global South. 2001. *Profiting from Poverty: The ADB, Private Sector and Development in Asia*. Focus on the Global South, Thailand.

Haq, Mahbub-ul. 1995. *Reflections on Human Development*. New York: Oxford University Press.

Harris, John. 1994. *Poverty and Anti-Poverty Policy: A Perspective for SCF in the South Asian Region*. Saro Briefing Paper No. 2. Save the Children.

International Human Rights Internship Programme, Asian Forum for Human Rights and Development. 2000. *Circle of Rights: Economic Social and Cultural Rights Activism: A Training Resource*.

Khan, Azizur Rahman i Carl Riskin. 2001. *Inequality and Poverty in China in the Age of Globalization*. New York: Oxford University Press.

Nayyar, Rohini. 1992. *Rural Poverty in India – An Analysis of Inter-State Differences*. Oxford University Press, India.

People's Decade for Human Rights Education. 2002. *Passport to Dignity*.

Pernia, Ernesto M. 1999. *Urban Poverty in Asia: A Survey of Critical Issues*. Oxford University Press, China.

Subramanian, S. 1998. *Measurement of Inequality and Poverty*. Oxford University Press, India.

United Nations Development Programme. 1997. *Human Development Report 1997*. Oxford University Press.

United Nations Development Programme. 1998. *Training Manual on Human Rights and Sustainable Human Development*. UNDP, New York.

United Nations Development Programme. 2002. *Human Development Report 2002: Deepening Democracy in a Fragmented World*. Oxford University Press.

SAARC, 1992. *Report of the Independent South Asian Commission on Poverty Alleviation: Meeting the Challenge*.

Sainath, Palagummi. 1996. *Everybody Loves A Good Drought*. Penguin Books.

Watkins, Kevin. 1995. *The Oxfam Poverty Report*. Oxfam UK & Ireland.

World Bank. *World Development Report 2000/2001. Attacking Poverty*.

Yanus, Muhammad i dr. 1999. *Banker to the Poor: Micro-Lending and the Battle against World Poverty*. Public Affairs.

DODATNE INFORMACIJE:

50 Years Is Enough: <http://www.50years.org>

Child Rights: <http://www.unicef.org/crc>

Combat Poverty Agency: <http://www.cpa.ie>

Commission on Human Rights:
<http://www.unhchr.ch>

Development Gateway:
<http://www.developmentgateway.org>

Division for the Advancement of Women:
<http://www.un.org/womenwatch/daw/beijing/platform/poverty>

ELDIS: <http://www.ids.ac.uk/eldis/poverty>

Eliminating World Poverty and Making Globalization Work for the Poor:
<http://www.globalisation.gov.uk>

Focus on the Global South:
<http://www.focusweb.org>

Friends of River Narmada:
<http://www.narmada.org>

International Monetary Fund:
<http://www.imf.org>

Jubileesouth: <http://www.jubileesouth.org>

Lothian Anti Poverty Alliance:
<http://www.lapa.org.uk>

OneWorld International:
<http://www.oneworld.net>

Our World is Not For Sale:
<http://www.ourworldisnotforsale.org>

PovertyNet: <http://www.povnet.org>

Sub-Commission on the Promotion and Protection for Human Rights:
<http://www.unhchr.ch/html/menu2/2/sc.htm>

United Nations Development Programme (UNDP): <http://www.undp.org>

World Bank: <http://www.worldbank.org/poverty>